

**Protestantse reacties op de Pinkstermanifestatie
van de Oxford-beweging in Utrecht
en haar nasleep (1937-1939)**

H.J.Ph.G. Kaajan

Nadat de 'Oxford-beweging' - beter bekend onder haar latere naam 'Morele Herbewapening' - tussen 1929 en 1936 internationale bijeenkomsten had georganiseerd in Zuid-Afrika, Canada, Engeland, Noorwegen, Zwitserland en Denemarken, was in 1937 Nederland aan de beurt: van 6 tot en met 17 mei in Utrecht.¹ Voordien werd bekend, dat op 19 mei door dr. H. Kaajan, predikant van de Gereformeerde Kerk te Utrecht, en prof.dr. G. Wisse, predikant van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Oost,² een tegenmanifestatie zou worden gehouden.³ Zij waren niet de enigen, die hun bedenkingen tegen dit réveil hadden. Al sinds 1933 had de Oxford-beweging veel aandacht op kerkelijke vergaderingen en in de kerkelijke pers gekregen.⁴

In dit artikel ligt de nadruk vooral op de tegenmanifestatie en haar gevolgen. Daarnaast is er aandacht voor de reacties van de andere kerkgenootschappen te Utrecht kort voor en na de Oxford-bijeenkomsten. In het verlengde hiervan volgt een bespreking van twee bij de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland in 1939 tegen de Oxford-beweging ingediende bezwaarschriften. Deze moest nagaan of voortaan de tucht tegen met Oxford sympathiserende gemeenteleden moest worden toegepast, een maatregel die op de vorige synode (1936) was afgekondigd tegen leden van de Nationaal-Socialistische Beweging en van de Christelijk-Democratische Unie.⁵

1. H.D. de Loor, *Nieuw Nederland loopt van stapel. De Oxford Groep in Nederland, een sociale beweging van het interbellum*, Kampen 1986, 44, 103. (Hierna te citeren als: De Loor).

2. Over Kaajan en Wisse verschijnt een biografische schets in dI.4 van *Biografisch Lexicon voor de Geschiedenis van het Nederlandse Protestantisme (BLGNP)*.

3. *Nieuwe Utrechtsche Courant*, 11 mei 1937. *De Nederlander*, 12 mei 1937. Zie voor een kort verslag: De Loor, 120,121.

4. Zie hiervoor de studie van De Loor, die als uitgangspunt voor dit artikel diende. Deze auteur gaat uiteraard veelal korter op de zaken in dan in dit artikel gebeurt.

5. Zie voor de NSB en de CDU: G. van Roon, *Protestants Nederland en Duitsland 1933-1941*, Kampen 1990 (2e dr.). H.J. Dam, *De NSB en de kerken. De opstelling van de Nationaal Socialistische Beweging ten opzichte van het christendom en met name de Gereformeerde Kerken 1931-1940*,